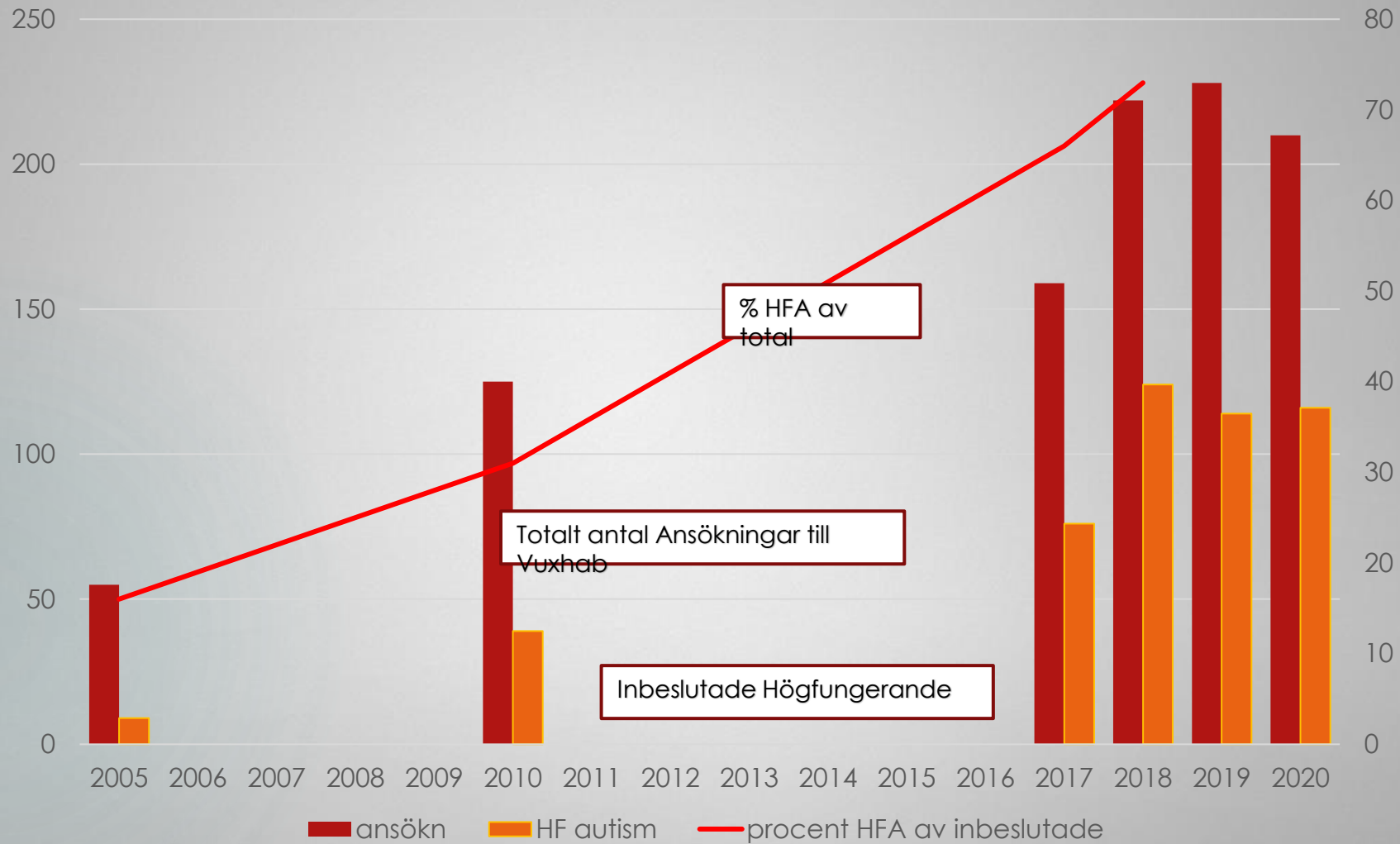

TICS
CSWS WING PANS IDD
ADD AUTISM ATTENTION ESES
HYDROCEPHALUS ENCEPHALITIS 22Q11DEL
TOURETTE EPILEPSY TUBEROUS SCLEROSIS MAPP CHARGE
ESSENCE VITAMIN D KANNER OCDEDA
ADHD EXECUTIVE FAS ODD NVLD FRAGILE X
NEVILLE SUBSTANCE USE
SOCIAL MOEBIUS COHERENCE PREMUTATION SLI CSWS
BIEDERMAN FASD LANDAU-KLEFFNER ADHD GILLBERGS
FEBRILE SEIZURES DCD MIND TICS DUCHENNE MBD
BOURGERON
VERBAL LD ASPERGER COLEMAN COMMUNICATION
DAMP OCD VALPROIC PERCEPTION
CP PREMATURITY PANDAS BORDERLINE TOURETTE
EPILEPSY CRIMINALITY FEBRILE SEIZURES BARKLEY ADD
PREMUTATION MIND DCD RAD HELLER
MEMORY CP
IDD
CHARGE
PANS
CD

Förändringar av inflöde 2005-2018

Hur vanligt är Autism?

- ▶ 60-70-talet   3/10.000
- ▶ 2002   6-7/1000
- ▶ 2008   11/1000 (CDC)
- ▶ 2017   15/1000 (CDC)
- varav   24/1000 pojkar
- ▶ Spekulation Steve Berggren, forskare KIND 3-4 % (avseende ungdomar) $270.154 \times 3,5\% = 9455$ personer med autism i Västerbotten.

Varför ökar Autism?

- ▶ Genetik, komplex, variabel
- ▶ Fler tidigt födda som överlever
- ▶ Infektioner i moderlivet, Rubella
- ▶ Äldre fäder
- ▶ Mödrar med järnbrist
- ▶ Förr andra diagnoser
  - ▶ psykos, språkstörningar, inlärningssvårigheter och personlighetsstörning
- ▶ Samhällets krav, flexibla lagspelare
- ▶ Glidningar i diagnos

Förmåga till empati/
mentalisering

Förmågan att se sig själv
utifrån och andra inifrån

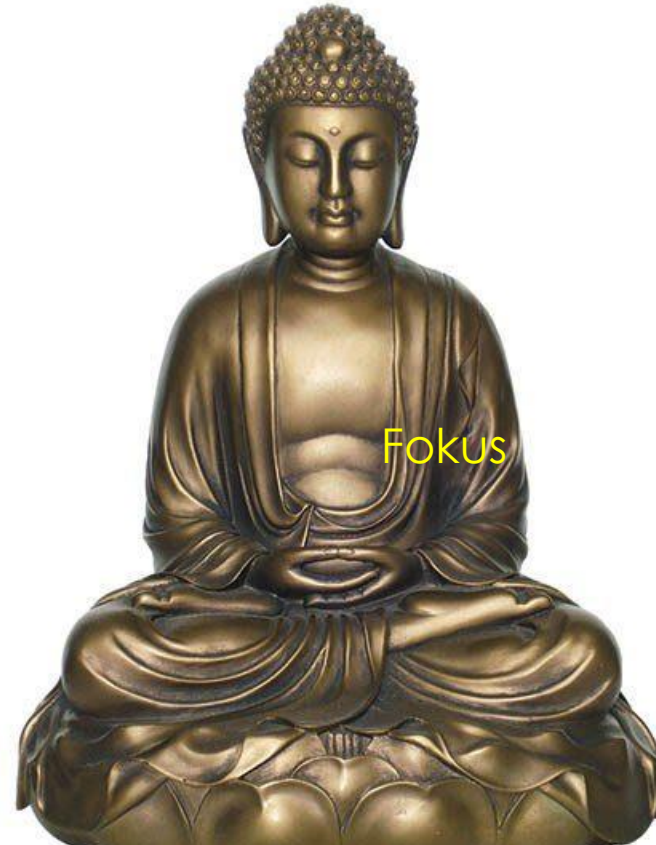
Läsa av andra
Och sig själv

Språklig förmåga/
"Tima" i samtal

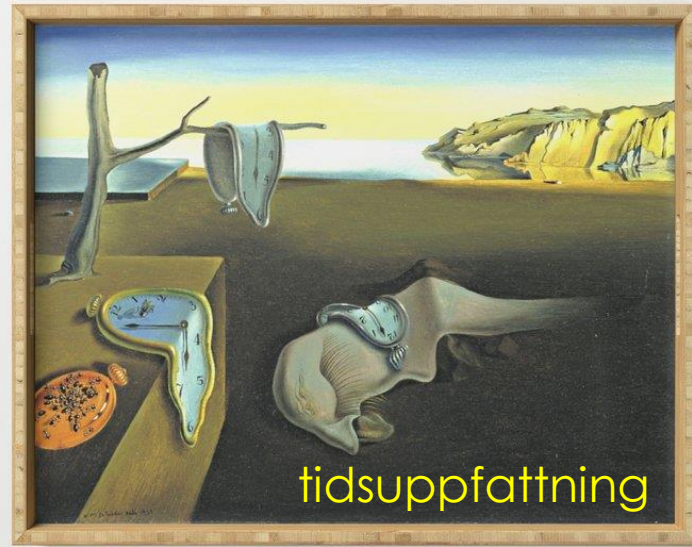
Image Credit: iStockphoto.com/igastockstudio

Fokus

Motorik/automatisering

tidsuppfattning

orienteringsförmåga

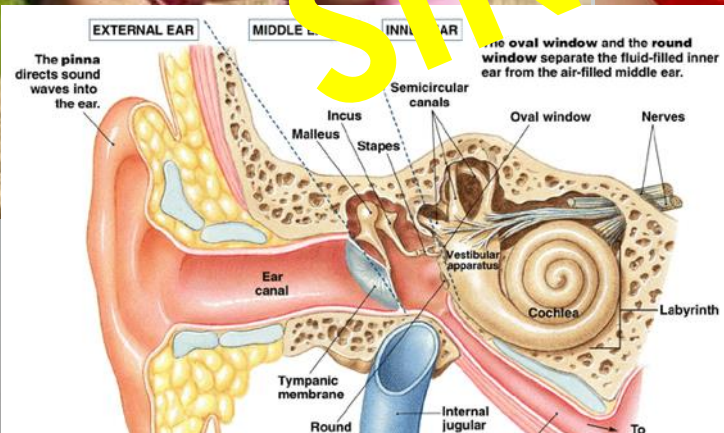
Logisk förmåga

Exekutiva funktioner

SINNESINTRYCK

ESSENCE, Christoffer Gillberg

- ▶ E arly
- ▶ S ymptomatic
- ▶ S yndromes
- ▶ E liciting
- ▶ N eurodevelopmental
- ▶ C linical
- ▶ E xaminations

- ▶ 10 %, pojkar>flickor

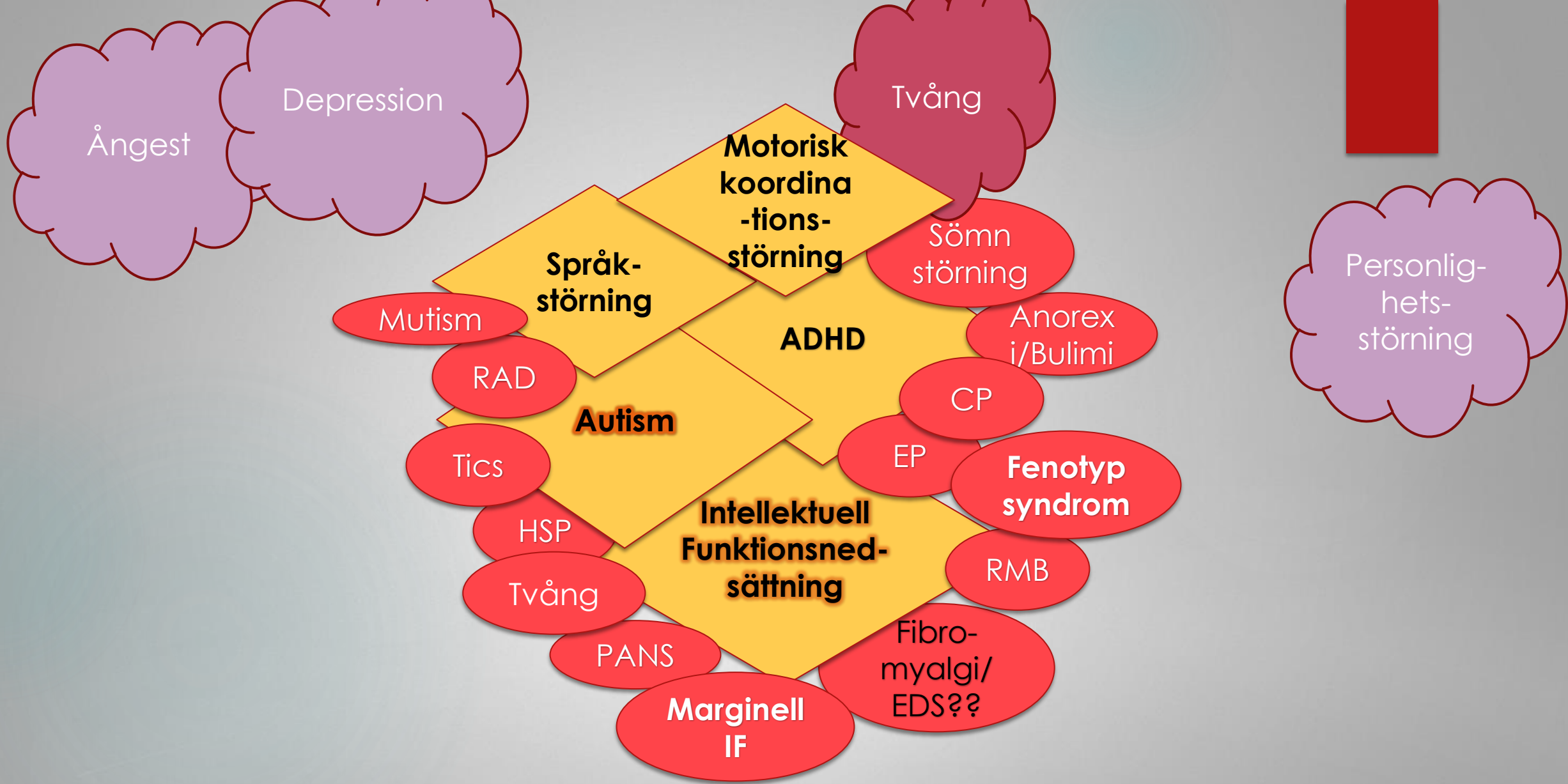

ESSENCE

- ▶ Utgör en förklaringsmodell
- ▶ Ett annat sätt att se på komorbiditet/samsjuklighet
- ▶ Symtombilden kan förändras över tid
- ▶ Viktigt att se helheten
- ▶ 10% varav 5 % svåra problem i vuxenlivet

(Stockholm: NPF, Sven Bölte)

Autism spectrum disorders and coexisting disorders in a nationwide Swedish twin study

Sebastian Lundström,^{1,2,3} Abraham Reichenberg,⁴ Jonas Melke,⁵ Maria Råstam,⁶
Nóra Kerekes,^{1,3} Paul Lichtenstein,⁷ Christopher Gillberg,² and Henrik Anckarsäter¹

¹Centre for Ethics, Law and Mental Health (CELAM), University of Gothenburg, Mölndal; ²Gillberg Neuropsychiatry Centre, University of Gothenburg, Gothenburg; ³R&D Unit, Swedish Prison and Probation Service, Gothenburg, Sweden; ⁴Departments of Psychiatry and Preventive Medicine, Mount Sinai School of Medicine, New York, NY, USA; ⁵Department of Pharmacology, Institute of Neuroscience and Physiology, The Sahlgrenska Academy at Göteborg University, Gothenburg; ⁶Department of Clinical Sciences, Child and Adolescent Psychiatry, Lund University, Lund; ⁷Department of Medical Epidemiology and Biostatistics, Karolinska Institutet, Stockholm, Sweden

Background: Evidence from twin and molecular genetic studies is accumulating that Autism Spectrum Disorder (ASD) shares substantial etiological factors with other disorders. This is mirrored in clinical practice where ASD without comorbid disorder is rare. We investigated the prevalence of comorbid psychiatric disorders in a nationwide Swedish twin study (n = 19,100) in 2001. To ensure full ascertainment of comorbid disorders, we investigated their co-occurrence in twins. Results: 95% av alla med Autismspektrumstörning har minst en medfödd psykiatrisk svårighet till. 50% har 4 eller fler samvarierande medfödda psykiatriska störningar. Detailed phenotypic descriptions including symptoms of problems associated with a wide range of child psychiatric disorders may aid in the development of intervention strategies addressing

have any concomitant disorder. The 'healthy co-twin' in ASD discordant monozygotic twin pairs was very often (79% of boys and 50% of girls) affected by at least one non-ASD disorder. The corresponding figures for ASD discordant dizygotic twin pairs were significantly lower (46% of males and 30% of females). **Conclusions:** Detailed phenotypic descriptions including symptoms of problems associated with a wide range of child psychiatric disorders may aid in the development of intervention strategies addressing

När blir det en diagnos?

För att få en diagnos (eller flera) inom ESSENCE-spektrat krävs att den **sammanlagda problemmängden** blir sådan att hjälpbehovet blir tydligt och diagnostisering en väg till att få rätt insatser.

Två Utmaningar

Utmaning 1

- # Minst **5 %** av den vuxna befolkningen har en diagnosticerbar ESSENCE-problematik i vuxen ålder som medför betydande funktionsnedsättning och stort lidande för den enskilde och för anhöriga.
- # Långa väntetider på utredningar varierande mellan ca 1,5 -3 (4) år.
- # Utredningarna är långdragna och kostsamma, och fångar inte alltid idag den komplexa bilden.

Vad behöver göras?

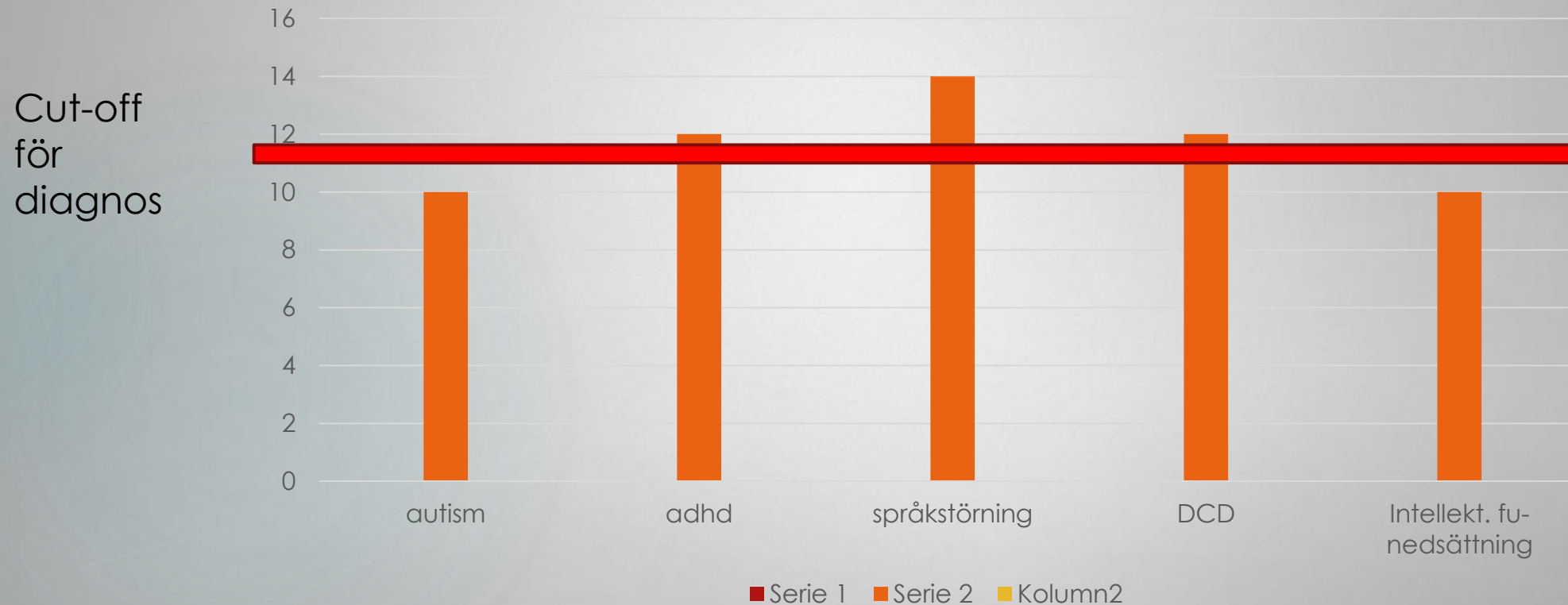
Lyfta patientperspektivet via att

- # Utöka samarbetet mellan Psykiatrikliniken, Vuxenhabiliteringen och Utredningsteamet Neurorehab Sävar samt Logopedin = Vi behöver hjälpas åt mer!
  - Skapa ett gemensamt ESSENCE-team för att utreda personer med mer komplexa och svåra funktionsnedsättningar, för att tydliggöra och beskriva dessa.
  - Skapa en gemensam förståelse för det vi ser
  - Utöka samverkan på behandlingssidan

- # Inbjudna till mer samverkan mellan RegionVästerbotten och Socialförvaltningen, Särskilda boenden, Arbetsförmedlingen samt Försäkringskassan.

Utmaning 2

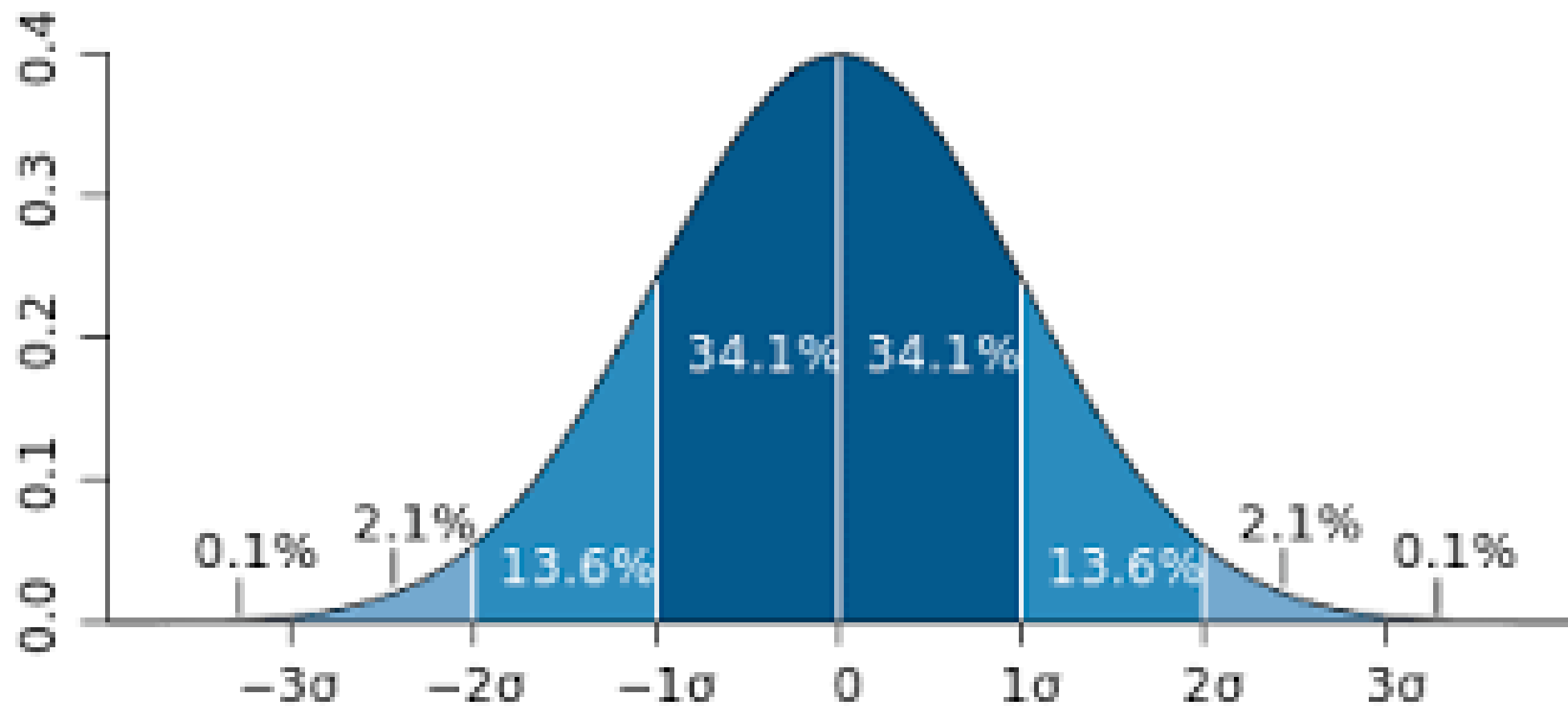
ESSENCE – ett paradigmskifte?

LSS-rättighet och funktionsnedsättning

Överväga om 1994 års LSS motsvaras av det vi vet idag, 2019

Barn 0-6 år med neuropsykiatrisk problematik/autismfrågeställ ning – Essence

BARN OCH UNGDOMSHABILITERINGEN BUH, BARN OCH
UNGDOMSPSYKIATRIN BUP, BARN OCH UNGDOMSCENTRUM BUC,
KUNSKAPSCENTRUM FÖR MÖDRA- OCH BARNAVÅRD BHV/BVC OCH
LOGOPEDMOTTAGNINGEN I

REGION VÄSTERBOTTEN

Bakgrund

- ▶ Långa väntetider (för små barn) för att få en utredning för misstänkt autism
- ▶ Många olika kontakter för familjer och barn
- ▶ Utredningar sker i olika verksamheter och under olika tidpunkter
- ▶ Tidigare utredningar kan inte nyttjas då de är för gamla
- ▶ Remisser skickas runt i verksamheterna
- ▶ Resurserna används inte optimalt. Ej värdeskapande för brukare/patienter, medarbetare och organisation.

BARN A:

171114 – Remiss från BVC till logopedmottagning (barnet då 2:6 år).

180117 – Första besök logopedmottagning.

180207 – Remissvar från logopedmottagning till BVC.

180613 – 3-årskontroll på BVC - ny remiss skrivs till BHV och logopedmottagningen.

180823 – Första besöket på BHV. Bedömnings/utrednings-fas påbörjas.

181018 – Remissvar från logopedmottagning till BVC.

181102 – Remiss skrivs till BUP från BHV.

181108 – Remisskonferens BUP/ärendet mottages.

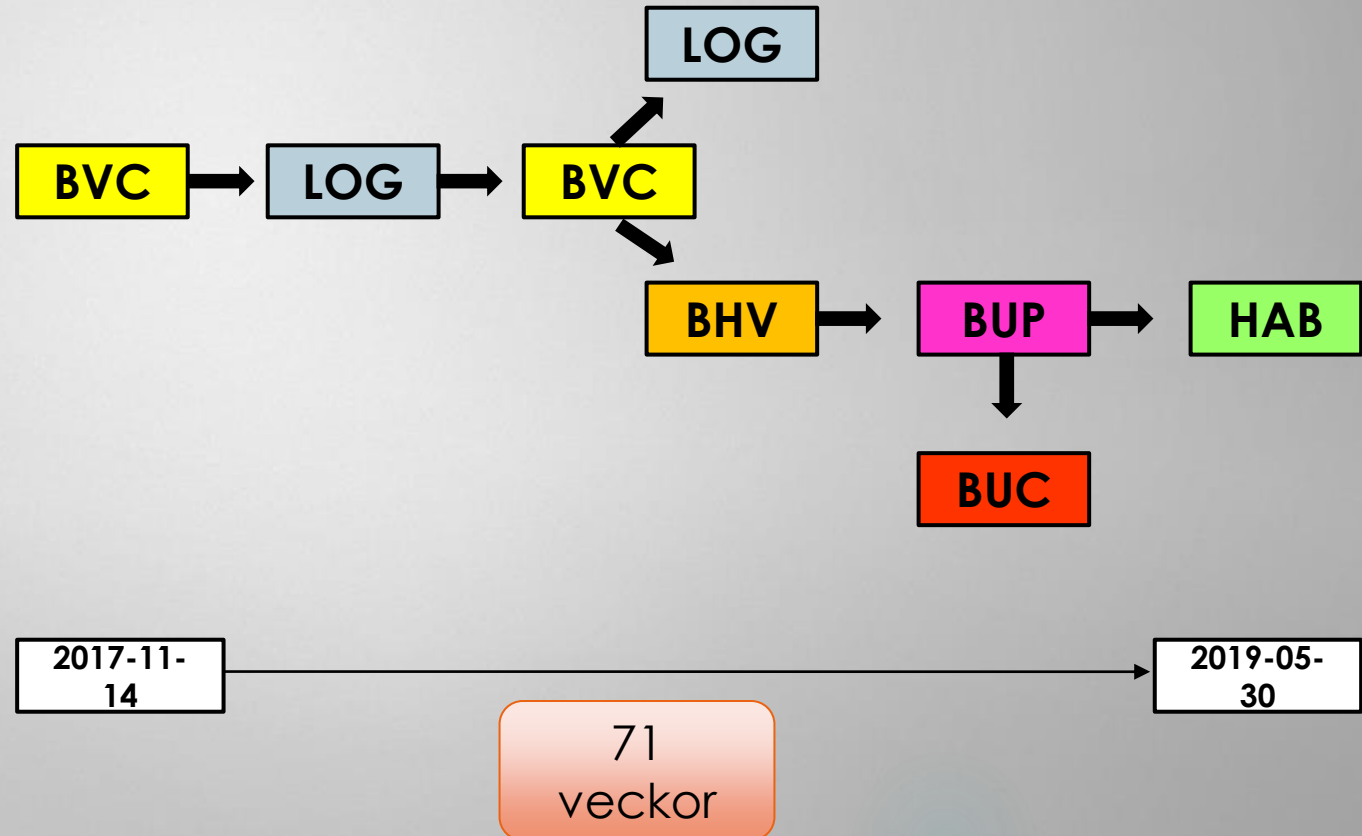
190110 – Första besök BUP. Bedömnings/utrednings-fas påbörjas.

190312 – Remiss till BUC för neurologisk/etiologisk bedömning från BUP (remissvar för detta 190731)

190409 – Psykologutlåtande färdigt. I samband med detta görs ansökan till Habiliteringen.

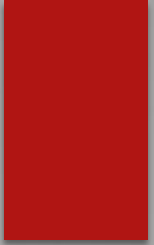
190415 – Remisskonferens Habiliteringen/ärendet mottages.

190530 – Första besök Habiliteringen.

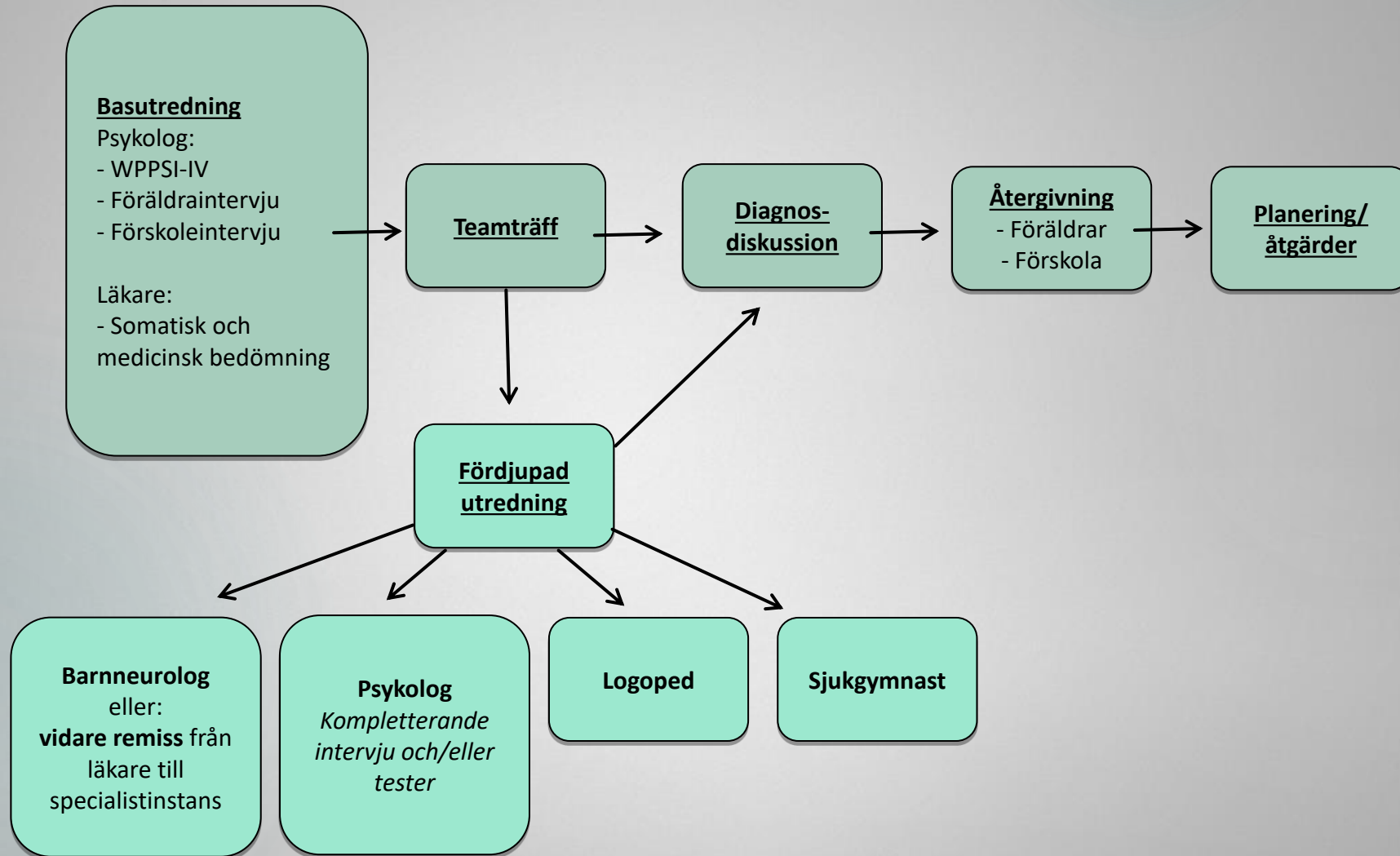

Piloten

- ▶ Piloten har pågått i 21 veckor med start i november 2019
- ▶ Utredningar har kommit från kö BHV, BUC och logopedmottagning
- ▶ Genomförda utredningar är 9 i antal
- ▶ Teamet (psykolog, fysioterapeut, logoped, läkare, samordnare) har träffats varje vecka för informationsöverföring, diagnosdiskussioner och justeringar i arbetsmodell

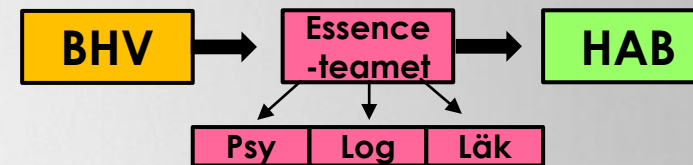
-
- ▶ Alla utredningar har genomförts i lokaler som finns på barnhälsovården i Umeå och Regionens hus.
  - ▶ Föräldrar har fått svara på en digital utvärdering efter sista återgivningstillfället.

Tilltänkt förlopp

BARN 1 (ärende från BHV)

- ▶ 190912 – Familjen får information av BHV om Essence-pilotprojektet. Tackar ja.
- ▶ 191104 – Första besöket hos psykolog (information och föräldrainsamtal) uteblir.
- ▶ 191107 – Första besöket hos psykolog (information och föräldrainsamtal).
- ▶ 191111 – Psykologtestning av barnet.
- ▶ 191112 – Förskoleintervju (psykolog genomför detta).
- ▶ 191119 – Tilltänkt läkarbesök, familjen avbokar p.g.a sjukdom.
- ▶ 191120 – Logopedbedömning.
- ▶ 191121 – Diagnosdiskussion.
- ▶ 191211 – Tilltänkt återgivningsamtal, familjen avbokar p.g.a sjukdom.
- ▶ 200114 – Tilltänkt läkartid, avbokas p.g.a. sjukdom hos läkaren (ingen läkare finns vid denna tidpunkt att tillgå).
- ▶ 200116 – Återgivningsamtal 1. Diagnos sätts, familjen accepterar diagnos.
- ▶ 200122 – Psykologutlåtande och ansökan till habiliteringen skickas (logopedutlåtande skickas separat). Inväntande av läkartid för medicinsk bedömning/utlåtande (ingen läkare tillgänglig).

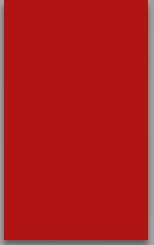
Person	Antal besök	Kostnad	Utredning i veckor
BARN A	25 besök	54 506 kr	71
BARN B	17 besök	46 351 kr	41
BARN C	22 besök	104 800 kr	93
BARN D	16 besök	67 641 kr	56

Person	Antal besök	Kostnad	Utredning i veckor
BARN 1	8 besök	21 982 kr	21
BARN 2	7 besök	16 625 kr	18
BARN 3	6 besök	14 839 kr	21
BARN 4	10 besök	21 629 kr	20

Person	Antal besök	Kostnad	Utredning i veckor
BARN 5	11 besök	26 633 kr	14
BARN 6	11 besök	26 336 kr	Saknas
BARN 7	9 besök	29 610 kr	24
BARN 8	8 besök	24 254 kr	Saknas

Synpunkter från föräldrar

- ▶ Föräldra- och barnperspektivet
  - ▶ Lång väntan på utredning
  - ▶ Fick ingen npf diagnos, ingen hjälp eller insatser
  - ▶ Överlämningar, återgivningar och återkopplingar fungerade inte så bra
  - ▶ En hel del strul...

-
- Känt hög delaktighet
  - Fått tydlig information om utredningsprocessen och vad som förväntats under utredningen
  - Deras förhoppningar, förväntningar och farhågor har besvarats
  - De vet vad som kommer att ske i nästa steg, när utredningen är klar och vilket stöd de kan få
  - De vet vem de ska kontakta om de har frågor

Föräldrar/barn

- ▶ "Ta hand om", ge insatser?
- ▶ Sammanhållen utredning, information och återkoppling
- ▶ Föräldrar och barn har åkt till en och samma lokal och har vetat vem som är ansvarig
- ▶ Samhällsekonomiskt perspektiv- färre kontakter, mindre resor, minskad frånvaro från arbeten för föräldrar

Föräldrar/barn

- ▶ Snabbare till "rätt" insatser utifrån behov oavsett diagnos eller inte

Medarbetare

- ▶ Positivt att mötas över klinikgränser och olika professioner. Inte gör samma sak flera gånger, dubbeljobba
- ▶ Värdefullt att få tillgång till så bred kompetens och erfarenhet i en utredning

Organisation

- ▶ Svårt att upprätthålla det planerade vårdflödet vid brist på kompetenser
- ▶ Regelbundna teamträffar/diagnosdiskussioner
- ▶ Bemanning, lokaler
- ▶ Digital utvärdering till föräldrar
- ▶ Sammanhållen utredning kan ge en bättre diagnostik, patientsäkerhet och arbetsmiljö

Omvärlden

- ▶ Projekt tidig upptäckt, tidiga insatser. Södra Älvsborg
- ▶ Optimus. Akademiska Uppsala
- ▶ Signalprojektet. Hudiksvall
- ▶ Sachsska barn- och ungdomssjukhus. SÖS Stockholm
- ▶ TUTI-studie (2015)

Gemensamt – målgrupp, åldersgrupp, professioner, samlade utredningar

Variationer – organisering, insatser

Frågor att arbeta vidare med

- ▶ Ta fram tydliga kriterier för vilka barn det handlar om
- ▶ Jobba vidare med vad som erbjudas de barn som har behov av stöd men som inte får någon diagnos, HLT, samverkan förskola, socialtjänst.
- ▶ Beräkna volymer över tid och i ett länsperspektiv
- ▶ Motverka köbildning genom att ha en tydlig produktions-och kapacitetsplanering för teamets arbete
- ▶ Barn över 6 år med liknande behov, hur ska vi tänka där?